

European
Commission

Vzdělávání a odborná příprava 2020

Hlavní zjištění pracovních skupin

2014–2015

Systemy vzdělávání a odborné přípravy v Evropě nabízejí občanům skvělé příležitosti k učení po celý život. Přesto více než desetina žáků opouští školu bez dostatečné kvalifikace; vysokoškolského vzdělání nedosáhnou ani čtyři mladí lidé z deseti a dvě dospělé osoby z deseti nedovedou dostatečně číst, psát a počítat.

Svědčí to o tom, že je stále nutné vyvíjet velké úsilí, aby bylo zajištěno, že naše vzdělávací systémy vybaví Evropany dovednostmi, které potřebují k nalezení svého místa na trhu práce a ve společnosti. Nedocenitelné je sdílení informací o běžných problémech, úspěšných reformách a správné praxi napříč členskými státy. Důležitým nástrojem pro tento druh politické spolupráce jsou pracovní skupiny pro vzdělávání a odbornou přípravu 2020.

V průběhu posledních dvou let si správné postupy v oblastech politiky školství, vysokoškolského vzdělávání, odborného vzdělávání a přípravy, vzdělávání dospělých, průřezových dovedností a digitálního a otevřeného učení vyměňovalo šest pracovních skupin. Na práci se podílelo více než 400 odborníků z 28 členských států EU, kandidátských zemí a zemí Evropského hospodářského prostoru, jakož i evropští sociální partneři a sdružení na evropské úrovni zastupující zájmové skupiny.

S potěšením vám předkládám dokument Hlavní zjištění práce těchto šesti skupin, tj. on-line soubor nástrojů, tři kompetenční referenční rámce a několik příruček politik, jakož i důležitá sdělení týkající se strategií a ponaučení.

Jelikož tento měsíc začíná svou činnost šest nových pracovních skupin, věřím, že se tato brožura ukáže jako užitečný dokument plný inspirace, který podpoří rozvoj kvalitních systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě. Musíme neustále pracovat na reformách, abychom si udrželi prosperitu a konkurenceschopnost – a abychom zajistili, že všichni Evropané budou moci svůj život prožít co nejlépe.

Tibor Navracsics

Evropský komisař pro vzdělávání, kulturu, mládež a sport

Únor 2016

Obsah

PRACOVNÍ SKUPINA PRO POLITIKU V OBLASTI ŠKOLSTVÍ.....	2
PRACOVNÍ SKUPINA PRO MODERNIZACI VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	5
PRACOVNÍ SKUPINA PRO ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ A PŘÍPRAVU	8
PRACOVNÍ SKUPINA PRO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	13
PRACOVNÍ SKUPINA PRO PRŮŘEZOVÉ DOVEDNOSTI	17
PRACOVNÍ SKUPINA PRO DIGITÁLNÍ A ON-LINE UČENÍ	20

Zjištění předložená v tomto dokumentu vypracovala Komise ve spolupráci s členy pracovních skupin. Tato sdělení nemusí nutně odrážet postoje Komise nebo členských států, ale mají shrnout hlavní závěry neformálních prací, jež skupiny vykonaly.

Více informací o výsledcích pracovních skupin lze nalézt na adrese:

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm

*Pracovní skupiny pro ET 2020, tvořené více než 400 odborníky ze správních orgánů členských států a jiných zúčastněných subjektů, jsou jednou z hlavních součástí **souboru nástrojů pro ET 2020**. Prostřednictvím **vzájemného učení a určování správné praxe** pomáhají členským státům řešit klíčové problémy jejich systémů vzdělávání a odborné přípravy a společné priority schválené na evropské úrovni. V letech 2014 až 2015 existovalo **šest pracovních skupin pro ET 2020**.*

Pracovní skupina pro politiku v oblasti školství předložila dva hlavní výsledky:

1. **on-line soubor nástrojů pro školy**, s průvodními **sděleními o politikách** na téma, jak provádět přístup na úrovni celé školy, který podpoří inkluzivní vzdělávání a omezení předčasných odchodů ze vzdělávání,
2. **průvodce politikami na zlepšení počátečního vzdělávání učitelů**, nazvaný „Shaping career-long perspectives on teaching“ (Utváření perspektiv celoživotní profese učitelů), ilustrující navrhovaná opatření politik s příklady z celé Evropy.

Pracovní skupina pro modernizaci vysokoškolského vzdělávání, která vychází ze vzájemného učení a diskusí o politikách na úrovni GŘ, vypracovala **klíčová sdělení** přispívající k provádění agendy modernizace, konkrétně k následujícím otázkám:

1. restrukturalizace prostředí vysokoškolského vzdělávání;
2. financování na základě výkonů a dohod o výkonech;
3. regionální znalostní trojúhelník;
4. internacionalizace, mobilita a nově příchozí migranti;
5. zlepšení uplatnitelnosti na trhu práce;
6. zvýšení míry dokončení vysokoškolského vzdělávání.

Pracovní skupina pro odborné vzdělávání a přípravu vypracovala **20 hlavních zásad** – zacílených primárně na tvůrce politik, sociální partnery a poskytovatele odborné přípravy – o tom, jak navodit nejvýhodnější podmínky pro **vysoce výkonné učňovské vzdělávání a učení se prací**. Tyto hlavní zásady zahrnují následující úkoly politik:

1. vnitrostátní řízení a zapojení sociálních partnerů;
2. podpora podniků, zejména malých a středních, nabízejících učňovské vzdělávání;
3. přitažlivost učňovského vzdělávání a lepší poradenství pro volbu povolání;
4. zajištění kvality učení se prací.

Pracovní skupina pro vzdělávání dospělých, která se zaměřila na vzájemné učení a čerpala informace ze dvou studií, vypracovala **klíčová sdělení a doporučení politik** s cílem:

1. zlepšit základní dovednosti dospělých;
2. rozvíjet dovednosti v oblasti IKT pro dospělé a využívání otevřených vzdělávacích zdrojů;
3. posílit účelnost, účinnost a ucelenost politik.

Pracovní skupina pro průřezové dovednosti přispěla k přijetí **společného referenčního rámce EU pro jazykové a digitální schopnosti** a ke vzniku takového **rámce pro podnikatelské vzdělávání**.

Pracovní skupina pro digitální a on-line učení přispěla k vývoji:

1. **referenčního rámce**, který pomůže vzdělávacím organizacím rozvinout plný potenciál digitálního a on-line učení, rámce „digitálně kompetentní vzdělávací organizace“;
2. **klíčových sdělení** o následujících složkách otevřeného vzdělávání: zajištění kvality, tvorby a využívání otevřených vzdělávacích zdrojů.

Tento dokument poskytuje o těchto výstupech více informací. Je určen tvůrcům politik.

PRACOVNÍ SKUPINA PRO POLITIKU V OBLASTI ŠKOLSTVÍ

Úkolem této pracovní skupiny bylo pomoci zemím při zlepšování vzdělávání ve školách prosazováním tvorby politik prostřednictvím vzájemného učení a sdílením správné praxe. V rámci tohoto mandátu se skupina zaměřila na dva klíčové problémy: vyřešení předčasného ukončování školní docházky a zlepšení počátečního vzdělávání učitelů.

Hlavními výstupy této pracovní skupiny jsou:

- **Evropský soubor nástrojů pro školy**, dostupný on-line, s průvodními **sděleními** o politikách na téma, jak provádět přístup na úrovni celé školy, který podpoří inkluzivní vzdělávání a omezení předčasných odchodů ze vzdělávání,
- **Průvodce politikami na zlepšení počátečního vzdělávání učitelů**, který zkoumá způsoby, jak by země mohly zvýšit význam a kvalitu přípravy učitelů na jejich náročnou úlohu. Navržená opatření politik ilustruje široká škála příkladů z celé Evropy.

Předčasné odchody ze vzdělávání

V souvislosti s klesající mírou předčasných odchodů ze vzdělávání v celé EU, ale i s výraznými rozdíly mezi evropskými zeměmi, regiony a skupinami účastníků vzdělávání pracovní skupina zkoumala, jak mohou společné přístupy na místní úrovni a na úrovni škol nejlépe reagovat na složitou a vícerozměrnou povahu předčasných odchodů ze vzdělávání a podporovat vzdělávací úspěchy všech dětí a mladých lidí. Skupina uznala, že účastníci vzdělávání opouštějí školu z mnoha různých a vzájemně propojených důvodů, a to po dlouhém procesu postupné ztráty zájmu, což je často spojeno s nedostatečnými výsledky; skupina došla k závěru, že jediným subjektem, který je schopen předčasné odchody ze vzdělávání řešit, je škola, avšak nemůže pracovat izolovaně, jelikož míru zapojení a úspěchu dítěte ovlivňují i faktory mimo ni.

Vycházejíc z výsledků tematické pracovní skupiny pro předčasné ukončování školní docházky (2011–2013), pracovní skupina zaujala postoj, že k řešení předčasného odcházení ze vzdělávání je zapotřebí **přístupu na úrovni celé školy**, kdy **se do opatření soudržně, kolektivně a součinně zapojí celé školní společenství v intenzivní spolupráci s řadou externích zúčastněných subjektů**. Skupina určila v rámci politik nezbytné podmínky a kroky pro účinné provádění takových přístupů, jakož i množství správné praxe na úrovni škol z řady členských států. Příklady správné praxe a jiné zdroje jsou tvůrcům politik a odborníkům z praxe zpřístupňovány prostřednictvím nového Evropského souboru nástrojů pro školy¹, jedinečné on-line platformy, která umožní další spolupráci zúčastněných subjektů ze škol v celé Evropě. Tento soubor nástrojů, podporující inkluzivní vzdělávání a přístup na úrovni celé školy, zahrnuje širokou škálu témat a bude průběžně aktualizován a rozšiřován.

Klíčová **sdělení** pracovní skupiny **o politikách** jsou tato:

- Nejúčinnějším způsobem, jak předcházet předčasnému odcházení ze vzdělávání, je zajistit, aby všechny děti a mladí lidé měli rovnou šanci na přístup k **vysoce kvalitnímu a inkluzivnímu vzdělávání** s poutavými a smysluplnými učebními osnovami a inspirujícími a zanícenými pracovníky, aby se ho mohli účastnit a těžit z něj.
- Důraz by měl být kladen na **všechny účastníky vzdělávání a jejich rozmanité potřeby** – všichni účastníci vzdělávání by měli mít vysoké očekávání, aby naplnili svůj potenciál.

¹ K dispozici na portálu School Education Gateway: <http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>.

– Na podporu týmové práce a spolupráce v rámci školního společenství a zapojení školních aktérů i jiných zúčastněných subjektů s cílem zajistit úspěch při vzdělávání a předcházet předčasnému ukončení školní docházky je zapotřebí **účinného vedení a řízení**.

– Je nutná snaha investovat do **nepřetržitého profesního rozvoje vedení školy, učitelů a ostatních zaměstnanců škol**, přičemž je třeba se zaměřit na povědomí o procesech předčasného odcházení ze vzdělávání a o schopnostech a dovednostech nutných k tomu, aby bylo možno řešit znevýhodnění při vzdělávání a ztrátu zájmu studentů o vzdělávání.

– **Postupy pro rozvoj a zlepšování školy** by měly zahrnovat cíle pro řešení základních faktorů předčasného odcházení ze vzdělávání a zapojovat celé školní společenství, zúčastněné subjekty, týmy odborníků z různých odvětví, externí místní služby, rodiče a rodiny.

– Za vzdělávání nesou **společnou odpovědnost rodiče a škola** – vzdělávání musí být založeno na vztahu vzájemné důvěry a spolupráce mezi oběma stranami.

Počáteční vzdělávání učitelů

Pracovní skupina označila počáteční vzdělávání učitelů za klíčovou oblast pro politiku vzdělávání, jejímž cílem je podpořit obrat k novým pracovním kulturám a učebním postupům, položit základy pro schopnost učitelů přizpůsobit se měnícím souvislostem a okolnostem a zvýšit přitažlivost pedagogiky při výběru povolání.

Pracovní skupina shrnuje výsledky své práce v dokumentu **„Shaping career-long perspectives on teaching. A guide on policies to improve Initial Teacher Education”** (Utváření perspektiv celoživotní profese učitelů. Průvodce politikami ke zlepšení počátečního vzdělávání učitelů) a stanoví, proč by kvalita a význam programů počátečního vzdělávání učitelů měly být klíčovou oblastí, jíž by tvůrci politik měli věnovat svou pozornost, a zmiňuje možná politická řešení.

Průvodce se soustředí na tři hlavní úkoly politik týkající se počátečního vzdělávání učitelů.

Za prvé, průvodce uvádí, že základní změna vyžaduje komplexní politiky, které hladce **propojí různé fáze profesního rozvoje učitelů tím, že přijmou perspektivu celoživotní profese**. Udává příklady politik, které **učitelskou profesi chápou jako integrovanou nepřetržitou činnost** a snaží se propojit různé vzájemně související perspektivy, včetně vzdělávacích potřeb učitelů, systémů na jejich podporu, profesní dráhy, organizace úrovně schopností a vlivu školní kultury. V této souvislosti je počáteční vzdělávání učitelů první částí delšího a dynamického procesu, nikoli samostatnou a úplnou fází.

Za druhé, od učitelů se stále více očekává, že budou spolupracovat na zlepšování svých učebních postupů a svého vlastního vzdělávání. Skupina zjistila, že úspěšná **podpora učení založeného na spolupráci** mezi učiteli nevyžaduje pouze změny praxe a pracovního prostředí; musí proběhnout i změna myšlení a rozvoj nové pracovní kultury, přičemž počáteční vzdělávání učitelů má klíčovou úlohu. Sdílená svědectví z jednotlivých zemí zahrnují způsoby, jak podnítit a podpořit spolupráci, například akční výzkum, získávání kontaktů a odborná příprava pro vedení založené na spolupráci.

Za třetí, průvodce uvádí, že ve stále složitějších vzdělávacích systémech je **řízení počátečního vzdělávání učitelů** účinnější, pokud se opírá o přístupy v rámci spolupráce, do nichž stát úzce zapojuje poskytovatele počátečního vzdělávání učitelů a další zúčastněné subjekty. Zkušenosti z jednotlivých zemí ukazují různé formy **řízení založeného na spolupráci** (včetně nových struktur, fór, finančních mechanismů a rámců), jejichž základem je dialog a účast a díky nimž mohou zúčastněné subjekty nést spoluodpovědnost za dobře připravený učitelský sbor.

U každého z těchto témat průvodce spojuje pojednání o klíčových pojmech se zkoumáním **nedávných opatření v rámci politik** napříč Evropou a příklady **opatření na podporu změny**; závěrem **navrhuje politická opatření**.

PRACOVNÍ SKUPINA PRO MODERNIZACI VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Níže uvedená klíčová sdělení byla zformulována – na základě výměny mezi kolegy zastupujícími vnitrostátní orgány a vysokoškolskými institucemi – jako výsledky seminářů zaměřených na jednotlivé země a podložena důkazy².

Restrukturalizace prostředí vysokoškolského vzdělávání

Přáním členských států je podpora vyšší kvality vysokoškolských systémů a jejich efektivnosti a schopnosti reakce. Na strukturální úrovni je jednou z politických reakcí reformovat prostředí vysokoškolského vzdělávání podporou vertikální nebo horizontální diverzifikace a specializace mezi institucemi a/nebo konsolidace na základě fúzí a aliancí. **Aby bylo vytvořeno prostředí vysokoškolského vzdělávání, jehož vyváženými cíli bude kvalita, účinnost a schopnost reakce, měly by státy společně s klíčovými zúčastněnými subjekty určit účel reformy a formulovat všeobecnou vizi pro vysokoškolské vzdělávání.** Měly by analyzovat možnosti zlepšení systému tohoto vzdělávání a příčinný řetězec mezi plánovanými změnami a očekávanými dopady a výsledky. Je důležité nutnost plánovaných změn a jejich obsah se všemi stranami konzultovat, aby si uvědomily vazbu mezi navrhovanou reformou a cílovým zlepšením výkonu. Měly by být vytvořeny **právní rámce, které by usnadnily restrukturalizaci systému a posoudily odhadované náklady.** V neposlední řadě by tyto rámce měly **nabízet pobídky pro instituce vysokoškolského vzdělávání a sledovat a hodnotit výsledky reformy.** Reformy by měly být doprovázeny pobídkami pro instituce vysokoškolského vzdělávání a patřičnými opatřeními sledování a hodnocení.

Financování na základě výkonů a dohody o výkonech

Orgány jsou oprávněny snažit se zajistit, aby investice z veřejných zdrojů do vysokoškolského vzdělávání zlepšily přínos institucí vysokoškolského vzdělávání pro společnost a hospodářství. Zatímco financování na základě transparentních vzorců představuje základ pro přidělování finančních prostředků institucím, vlády ve větší míře využívají dohody o výkonech, aby posílily strategické plánování a orientaci institucí na výsledky. **Dohody o výkonech poskytují flexibilní nástroj, který může doplnit financování na základě vzorců, protože se týkají kvalitativních i kvantitativních cílů s diferencovanými úkoly mezi institucemi.** Pečlivý výběr kvantitativních cílů a jejich ukazatelů zajišťuje, že existuje jasný mechanismus a příčinné vazby, jejichž prostřednictvím instituce může těchto cílů dosáhnout, a že sběr údajů je proveditelný. **Systémy opírající se o výkon by měly být poměrně jednoduché,** protože zásadní dopad konkrétního ukazatele závisí na procentním podílu financování, s nímž je spojen. Financování spojené s dohodami o výkonech by mělo v ideálním případě **doplňovat stávající financování.** Pokud má nedodržení cílů finanční důsledky, výše přidělených prostředků **by neměla ohrožovat finanční stabilitu institucí.**

Regionální znalostní trojúhelník

Vysokoškolské instituce mohou přispívat k rozvoji a růstu ve svých regionech tím, že budou: a) posilovat inovace prostřednictvím výzkumu; b) podporovat rozvoj podniků a podnikání; c) přispívat k rozvoji lidského kapitálu a dovedností; a d) zlepšovat podmínky prostředí a sociální podmínky prostřednictvím obnovy a kulturního rozvoje. Za účelem rozvoje silného regionálního znalostního trojúhelníku **by vysokoškolské instituce,**

² http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm.

průmysl a místní a regionální orgány měly určit společné priority spolupráce a společných opatření, které berou v úvahu potřeby a potenciál regionu, kde se nacházejí. Je důležité sladit vzdělávání poskytované vysokoškolskými institucemi a výzkum, vývoj a inovace s regionálními potřebami, jakož i **posílenou spolupráci a výměnu znalostí mezi vysokoškolským vzděláváním a širším hospodářstvím a společností**. Za účelem mobilizace potenciálu vysokoškolských institucí při regionálním rozvoji by státy měly **zajistit autonomii institucí ve vztahu k financování, platům a majetku**, sladit finanční pobídky s cíli a umožnit veřejnou odpovědnost tím, že budou sledovat a vyhodnocovat výsledky.

Internacionalizace, mobilita a nově příchozí migranti

Aby bylo zajištěno, že Evropa zůstane nejpřitažlivější destinací pro mezinárodní studenty a prospěch z toho budou mít i nemobilní studenti, **jsou požadovány komplexní strategie internacionalizace vysokoškolského vzdělávání**. Vysokoškolské instituce mohou hrát klíčovou roli i při **integraci nových migrantů**, kteří jsou spíše v hlavním produktivním věku, polovina z nich do 25 let. Jejich brzkou integraci lze usnadnit pomocí: i) efektivních systémů uznávání předchozího vzdělání, společně s uzpůsobenými kurzy na zvýšení kvalifikace a překlenovacím kurzy; ii) intenzivních jazykových a kulturních kurzů; iii) poskytování informací, poradenství a vedení; a iv) rozšíření přístupu k vysokoškolskému vzdělávání tím, že budou odstraněna omezení na základě pobytového statusu.

Zlepšení uplatnitelnosti na trhu práce

Přestože absolventům vysokých škol se na trhu práce daří lépe než jejich vrstevníkům s nižší kvalifikací, **musí systémy vysokoškolského vzdělávání zajistit, že studenti získají vzdělání, které je připraveno na měnící se budoucnost**. Státy to mohou usnadnit tím, že: a) zjistí budoucí poptávku znalostí a dovedností; b) budou poskytovat poradenství pro volbu povolání; c) budou rozvíjet vhodnou nabídku vysokoškolského vzdělávání; a d) budou budovat vazby mezi vysokoškolským vzděláváním a pracovní sférou. Aby bylo plně využito vytváření prognóz dovedností, měla by být dána přednost **předvídání obecných dovedností a schopností**.

Koncepce programu vysokoškolského vzdělávání a poradenství pro volbu povolání lze zlepšit zpřístupněním agregovaných a anonymizovaných údajů ze sledování kariérního postupu na vnitrostátní úrovni. Při tvorbě příslušné nabídky vysokoškolských kurzů je nutné **ustoupit od postupů orientovaných na učitele v učebně** směrem k modelům orientovaným na studenta a k **praktickým přístupům k učení, které vycházejí z problému**. Státy mohou tento vývoj podpořit tím, že budou stimulovat využívání aktivního učení, nové způsoby učení a výuky a programy, jako krátké cykly vysokoškolského vzdělávání, víceoborové a odborné bakalářské tituly a odborně orientované vysokoškolské vzdělávání. Jedním z klíčových opatření k tomu, aby více studentů vysokoškolské vzdělání dokončilo, je **zahrnout do tohoto vzdělávání učení se prací a průřezové dovednosti**, jelikož má na všechny studenty pozitivní dopad z hlediska motivace, dokončení vzdělání a uplatnitelnosti na trhu práce. Pracovní skupina se dohodla na tom, že tvorba politik by měla vyvážit význam reakce institucí vysokoškolského vzdělávání na potřeby trhu práce a potřebu dát studentům vyrovnané vzdělání na dlouhou dobu a pro společnost obecně.

Zvýšení míry dokončení vysokoškolského vzdělávání

Zvýšení míry dokončení vzdělávání nebo studijních úspěchů je úzce spjato s přístupností a kvalitou vysokoškolského vzdělávání. **Vytyčení jasných cílů a priorit spojených s přístupností a úspěchem** a vzájemně se posilující cíle vytváří účinnější kombinace politik. Fakticky podložené politiky vyžadují **měření úspěšnosti studia na základě celého studentského životního cyklu**. Informace pro vývoj politik může účinně

přinášet **kombinace vnitrostátních a institucionálních systémů sledování studentů a studentských průzkumů. Výsledky by měly být snadno přístupné** všem příslušným zúčastněným subjektům, a sice prostřednictvím transparentního zveřejňování a propagace.

Státy by měly prosazovat **komplexní a transparentní systémy rozvíjení znalostí a dovedností sahající od předškolního až po terciární vzdělávání a celoživotní učení.** Problémy v oblasti dokončování vysokoškolského vzdělávání mohou být spojeny s podobnými problémy na úrovni středoškolského vzdělávání. Vysokoškolské instituce mohou prostřednictvím aktivní spolupráce s místními školami zvyšovat ambice a studijní výsledky potenciálních studentů. Vlády mohou **využívat konkurenceschopné finanční pobídky ke zlepšení přechodu zvláštních skupin na vysokoškolské vzdělávání a řešení potřeb netradičních studentů.** Odstranění slepých uliček ve vzdělávání, zlepšení vazeb s různými úrovněmi a aktéry a lepší uznávání předchozího vzdělání pomáhají **budovat fungující cesty k podnícení mobility napříč systémem a v něm.**

PRACOVNÍ SKUPINA PRO ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ A PŘÍPRAVU

Pracovní skupina pro odborné vzdělávání a přípravu vypracovala **20 hlavních zásad** pro to, jak vytvářet a podporovat vysoce účinné učňovské vzdělávání a učení se prací. Tyto hlavní zásady řeší čtyři klíčové výzvy při nabízení učňovského vzdělávání, konkrétně vnitrostátní řízení a zapojení sociálních partnerů, podporu pro společnosti, zejména malé a střední podniky, nabídky učňovského vzdělávání, přitažlivost učňovského vzdělávání a vylepšené poradenství pro volbu povolání, jakož i zajištění kvality při učení se prací. Zásady ilustrují příklady ze skutečného života ze zúčastněných zemí, přičemž tyto příklady ukazují, jak lze některé prvky učňovského vzdělávání a učení se prací zavést do praxe.

V pracovní skupině, již předsedala Komise, působili zástupci členských států EU, zemí ESVO, kandidátských zemí a zástupci organizací sociálních partnerů EU a poskytovatelů odborného vzdělávání a přípravy, střediska Cedefop a Evropské nadace odborného vzdělávání (ETF).

Vnitrostátní řízení a zapojení sociálních partnerů

Státy by měly **poskytnout jasný a důsledný právní rámec, který partnerům učňovského vzdělávání umožní jednat účinně podle vzájemných práv a povinností (1)**. „Partnery učňovského vzdělávání“ jsou učeň, podnik poskytující odbornou přípravu a škola nebo středisko odborného vzdělávání a přípravy. Právní rámec by měl uznat postavení učně jako účastníka vzdělávání a zajistit jeho právo na vysoce kvalitní odbornou přípravu, která rozvíjí silné, přenositelné dovednosti.

Na učňovské vzdělávání se často vztahují různé právní předpisy (vzdělávání, práce atd.) více než na kteroukoli jinou formu vzdělávání a odborné přípravy. Při vnitrostátním řízení by tudíž měla být zvláštní pozornost věnována ucelenosti. Aby právní předpisy byly účinné, měly by chránit práva a povinnosti hlavních partnerů (poskytovatelů odborného vzdělávání a přípravy, zaměstnavatelů, učňů a sociálních partnerů) a současně řádně zapojovat zástupce zaměstnavatelů a zaměstnanců v otázkách obsahu, hodnocení a certifikace učňovského vzdělávání. Vlády by se tudíž neměly snažit řídit učňovské vzdělávání roztříštěně, ale měly by spíše zavést přiměřený právní rámec.

Vnitrostátní řízení by mělo umožnit **nepřetržitý strukturovaný dialog mezi všemi partnery učňovského vzdělávání včetně transparentní metody koordinace a rozhodování (2)**.

Pozornost by měla být věnována i **posilování úlohy sociálních partnerů budováním kapacit, rozvojem vlastní odpovědnosti a přebíráním odpovědnosti za provádění (3)**. Důležitou součástí úspěšného systému učňovského vzdělávání je závazek sociálních partnerů. Sociální partneři mohou například zajistit, aby programy učňovské přípravy byly vysoce účinné a aby byly pravidelně přezkoumávány s cílem uspokojit potřeby trhu práce.

Kvalitní učňovské vzdělávání dále vyžaduje podporu **systematické spolupráce mezi školami odborného vzdělávání a přípravy nebo středisky odborné přípravy a podniky (4)**. Z této nepřetržité spolupráce a podpory, která je poskytována prostřednictvím partnerství podniků a škol na místní úrovni, mohou zejména těžit malé a střední podniky s omezenými správními zdroji.

Učňovské vzdělávání by mělo být prospěšné účastníkům vzdělávání i podnikům poskytujícím odbornou přípravu. Mnoho těchto podniků z nabídek programů učňovské přípravy těží, protože programy mohou poskytovat vyškolené osoby, které uspokojí specifické potřeby podniku. Učňovská příprava může též zvyšovat zájem o odbornou přípravu mezi jinými zaměstnanci; v podniku poskytujícím odbornou přípravu i v odvětví pak vzniká „kultura odborné přípravy“. Z tohoto důvodu je důležité, aby řízení

zajišťovalo, že zdroje a přínosy vzdělávání jsou rozděleny tak, aby z nich vzájemně těžily podniky, poskytovatelé i účastníci vzdělávání. (5).

Podpora podniků, zejména malých a středních, nabízejících učňovské vzdělávání

Důležitým předpokladem je jasný a ucelený právní rámec, který však nemusí podniky dostatečně motivovat k přijímání učňů. Kvůli správním nákladům spojeným se jmenováním školitelů pro učně, spoluprací se školami odborného vzdělávání a přípravy apod. pokládá stále mnoho podniků, zejména malých a středních, přijímání učňů za zátěž. Proto mohou být jako motivace pro podniky, aby přijímaly učně, zapotřebí **podpůrná opatření, díky nimž je pro malé a střední podniky učňovské vzdělávání přitažlivější a dostupnější (6).**

Za účelem zajištění uplatnitelnosti mladých lidí na trhu práce by měly být obsah a poskytování učňovského vzdělávání nepřetržitě aktualizovány podle potřeb trhu práce, ale současně by měly být respektovány potřeby jednotlivých podniků poskytujících odbornou přípravu v oblasti dovedností. To vyžaduje **nalezení správné rovnováhy mezi potřebami specifických dovedností podniků poskytujících odbornou přípravu a obecnou potřebou uplatnitelnosti učňů na trhu práce (7).**

Je důležité se **zaměřit na podniky bez předchozí zkušenosti s učni (8)**, které mohou potřebovat finanční i nefinanční podpůrná opatření.

Odborné vzdělávání a příprava včetně učňovského vzdělávání mohou rovněž hrát důležitou úlohu v sociálním začleňování znevýhodněných mladých osob, které často nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy. To však může pro podniky poskytující taková učňovská místa znamenat náklady navíc. V důsledku toho může být důležité **podporovat podniky, které poskytují učňovské vzdělání znevýhodněným účastníkům vzdělávání (9).**

Navíc může být důležité **motivovat a podporovat podniky v tom, aby učňům přidělovaly kvalifikované školitele a lektory (10).**

Přitažlivost učňovského vzdělávání a lepší poradenství pro volbu povolání

Podpora učňovského vzdělávání nezávisí pouze na motivování podniků, ale i na tom, aby mladí potenciální účastníci vzdělávání a jejich rodiče pokládali odborné vzdělávání a přípravu včetně učňovského vzdělávání v porovnání s jinými vzdělávacími cestami za přitažlivé. Je důležité, aby odborné vzdělávání a příprava nebyly vnímány jako „slepá ulička“, která ztěžuje přechod k jiným způsobům vzdělávání nebo na jinou profesní dráhu. Je proto třeba **podporovat prostupnost mezi odborným vzděláváním a přípravou a jinými způsoby vzdělávání a profesními dráhami (11).** Prostupnost lze například zlepšit tím, že absolventi odborného vzdělávání a přípravy získají formální přístup k vysokoškolskému vzdělání, vzniknou překlenovací programy a/nebo budou do odborného vzdělávání a přípravy na všech úrovních začleněny průřezové dovednosti.

Odborné vzdělávání a příprava včetně učňovského vzdělávání nemají v současnosti stejné postavení jako všeobecné nebo akademické vzdělávání a v mnoha zemích jsou často pokládány za druhořadé. Tato skutečnost vyzývá ke **zlepšení vnímání odborného vzdělávání a přípravy a učňovského vzdělávání formou podpory excelence této oblasti (12).** Podpora excelence znamená, že by se všechny zúčastněné subjekty zapojené do poskytování odborného vzdělávání a přípravy včetně učňovského vzdělávání (účastníci vzdělávání, školy, učitelé, podniky poskytující odbornou přípravu a sociální partneři) měly pokusit zvýšit profesní hrdost svého oboru tím, že se budou maximálně snažit rozvíjet vysoce kvalitní dovednosti a zviditelňovat je pro veřejnost.

Důležitým prvkem v souvislosti s pomocí mladým lidem při přechodu ze školy do práce je **poradenství pro volbu povolání, které mladé lidi vybaví pro to, aby učinili opodstatněné rozhodnutí (13)**. Poradenství pro volbu povolání je nepřetržitý proces, který může začít v raném stadiu na základní škole a může pokračovat během dospívání mladých lidí a jejich rozhodování o způsobech vzdělávání a profesních drahách. Aby bylo zajištěno, že poradenství bude mladým lidem dostupné, mohlo by být dobrým řešením přijmout vícekanálový přístup, který spojuje osobní poradenství tváří v tvář s jinými způsoby předávání informací, například formou internetu, horkých telefonních linek apod.

To, zda mladí lidé pokládají učení za přitažlivé a dokončí vzdělávání, závisí i na jejich vztahu s učiteli a školiteli odborného vzdělávání a přípravy a na jejich schopnostech. Za účelem **zlepšení přitažlivosti učňovského vzdělávání zvyšováním kvality učitelů v oblasti odborného vzdělávání a přípravy (14)** může být tedy důležité nepřetržitě aktualizovat odborné a pedagogické dovednosti učitelů a školitelů odborného vzdělávání a přípravy. Pro zajištění kvalitního učňovského vzdělávání a zlepšování znalosti současných pracovních postupů mezi učiteli a znalosti pedagogiky a didaktiky mezi školiteli je navíc důležitá spolupráce mezi školami a podniky.

Zvyšování přitažlivosti odborného vzdělávání a přípravy včetně učňovského vzdělávání vyžaduje i ovlivňování myšlení mladých lidí a jejich rodičů, kteří mohou mít o odborném vzdělávání a přípravě zastaralé představy. Ovlivňování takových představ vyžaduje **podporu přitažlivosti odborného vzdělávání a přípravy a učňovského vzdělávání pomocí široké škály osvětových činností (15)**. Osvětové činnosti, jako je možnost vyzkoušet si práci a praktické stáže (job shadowing), mohou mladým lidem pomoci provádět podložený výběr typu vzdělávání a povolání. Osvětové činnosti mohou současně bojovat proti převládajícím stereotypům a předsudkům, které se odborného vzdělávání a přípravy a učňovského vzdělávání týkají. Aby byla osvěta účinná, měla by být iniciována na vnitrostátní i odvětvové úrovni a měli by se na ní podílet i sociální partneři.

Zajištění kvality učení se prací

Na zajištění kvality odborného vzdělávání a přípravy se evropská spolupráce soustředí již více než deset let. V poslední době se do popředí dostala i kvalita učení se prací. Učení se prací vyžaduje **jasný rámec pro zajištění kvality učňovského vzdělávání na úrovni systému, poskytovatelů a podniků, přičemž je zajištěna systematická zpětná vazba (16)**. Na všech úrovních (tvůrci politik, průmysl, poskytovatelé odborného vzdělávání a přípravy) by měly být dohodnuty podmínky pro zajištění kvality učňovského vzdělávání a měly by být definovány jasné role a povinnosti různých partnerů i mechanismů pro spolupráci. Sama existence právních a formálních ujednání kvalitu učení se prací však zaručit nemůže.

Klíčovou problematikou je to, že systémy a instituce by měly být schopny přizpůsobit se změně. Řízení by mělo zavádět mechanismy, které **zajistí, že obsah programů odborného vzdělávání a přípravy bude reagovat na změny potřeb podniků a společnosti v oblasti dovedností (17)**. To může vyžadovat systematický odůvodněný přístup politiky odborného vzdělávání a přípravy zahrnující pravidelné prognózy potřeb v oblasti dovedností a hodnocení reforem a pilotních projektů odborného vzdělávání a přípravy.

Kvalita vyžaduje i **podporu vzájemné důvěry a respektu formou pravidelné spolupráce mezi partnery učňovského vzdělávání na všech úrovních (18)**. Například na místní úrovni může spolupráce zahrnovat závěrečné zkoušky učňů, které společně vedou podnikoví školitelé, učitelé a zástupci odborné komunity, aby byl zajištěn soulad mezi odbornou přípravou ve škole a v podniku. Na vnitrostátní úrovni to může zahrnovat dialog mezi zúčastněnými veřejnými orgány.

Důležitou součástí zajištění kvality učení se prací je **zajištění spravedlivého, platného a věrohodného hodnocení výsledků učení (19)**. Jelikož učení může probíhat v různých vzdělávacích prostředích, výsledky učení by měly sloužit jako společný referenční bod pro hodnocení. Kromě toho by k hodnocení mělo docházet v podnikových nebo podobných souvislostech, aby bylo co nejrealističtější. Důležitým aspektem při zajišťování kvality hodnocení jsou i kvalifikace a odborná příprava hodnotitelů.

Pro zajištění kvality podnikové profesní přípravy je důležité **podporovat nepřetržitý profesní rozvoj podnikových školitelů a zlepšovat jejich pracovní podmínky (20)**. Mělo by být podněcováno vnitrostátní uznávání kvalifikace školitelů. Je však zapotřebí se vyvarovat vysoké míry regulace podnikových školitelů, protože ta by mohla kvalifikované pracovníky odradit od toho, aby se školiteli stali.

Vysoce účinné učňovské vzdělávání a učení se prací: 20 základních zásad

Vnitrostátní řízení a zapojení sociálních partnerů

- **Zásada 1:** jasný a důsledný právní rámec, který partnerům učňovského vzdělávání umožní jednat účinně a zaručí vzájemná práva a povinnosti
- **Zásada 2:** nepřetržitý strukturovaný dialog mezi všemi partnery učňovského vzdělávání včetně transparentní koordinace a rozhodování
- **Zásada 3:** posilování úlohy sociálních partnerů budováním kapacity, rozvojem vlastní odpovědnosti a přebíráním odpovědnosti za provádění
- **Zásada 4:** systematická spolupráce mezi školami odborného vzdělávání a přípravy nebo středisky odborné přípravy a podniky
- **Zásada 5:** sdílení nákladů a přínosů tak, aby z nich vzájemně těžily podniky, poskytovatelé odborného vzdělávání a účastníci vzdělávání

Podpora podniků, zejména malých a středních, nabízejících učňovské vzdělávání

- **Zásada 6:** podpůrná opatření, díky nimž je pro malé a střední podniky učňovské vzdělávání přitažlivější a dostupnější
- **Zásada 7:** nalezení správné rovnováhy mezi potřebami specifických dovedností podniků poskytujících odbornou přípravu a obecnou potřebou uplatnitelnosti učňů na trhu práce
- **Zásada 8:** orientace na podniky bez předchozí zkušenosti s učni
- **Zásada 9:** podpora podniků, které poskytují učňovské vzdělání znevýhodněným účastníkům
- **Zásada 10:** motivace a podpora podniků, aby učňům přidělovaly kvalifikované školitele a lektory

Přitažlivost učňovského vzdělávání a lepší poradenství pro volbu povolání

- **Zásada 11:** podpora prostupnosti mezi odborným vzděláváním a přípravou a jinými vzdělávacími a profesními dráhami
- **Zásada 12:** zlepšení vnímání odborného vzdělávání a přípravy a učňovského vzdělávání formou podpory excelence této oblasti
- **Zásada 13:** poradenství pro volbu povolání, které mladé lidi vybaví pro to, aby učinili opodstatněné rozhodnutí
- **Zásada 14:** zlepšení přitažlivosti učňovského vzdělávání zvyšováním kvality učitelů v oblasti odborného vzdělávání a přípravy
- **Zásada 15:** podpora přitažlivosti odborného vzdělávání a přípravy a učňovského vzdělávání pomocí široké škály osvětových činností

Zajištění kvality učení se prací

- **Zásada 16:** poskytnutí jasného rámce pro zajištění kvality učňovského vzdělávání na úrovních systému, poskytovatelů a podniků, přičemž je zajištěna systematická zpětná vazba
- **Zásada 17:** zajištění, že obsah programů odborného vzdělávání a přípravy bude reagovat na změny potřeb podniků a společnosti v oblasti dovedností
- **Zásada 18:** podpora vzájemné důvěry a respektu formou pravidelné spolupráce partnerů učňovského vzdělávání
- **Zásada 19:** zajištění spravedlivého, platného a věrohodného hodnocení výsledků učení
- **Zásada 20:** podpora nepřetržitého profesního rozvoje podnikových školitelů a zlepšování jejich pracovních podmínek

PRACOVNÍ SKUPINA PRO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Pracovní skupina pro vzdělávání dospělých, která se zaměřila na vzájemné učení a čerpala informace ze dvou studií, vypracovala klíčová sdělení a doporučení politik s cílem zlepšit základní dovednosti dospělých, rozvíjet dovednosti dospělých v oblasti IKT a posílit účelnost, účinnost a ucelenost politik.

Vzdělávání dospělých může zlepšit život a hospodářství.

Ze vzdělávání dospělých mají prospěch jednotlivci, podniky i společnost. Dospělí, kteří pokračují ve vzdělávání, vydělávají více a jsou lépe uplatnitelní na trhu práce, zdravější a jsou aktivnějšími občany. Vzdělávání dospělých zlepšuje inovativní výkony, produktivitu a ziskovost podniků a motivaci pracovních sil. Pomáhá zlepšit hospodářskou konkurenceschopnost a růst země.

Velkou výzvou pro společnost je vysoký počet dospělých s nedostatečnými základními dovednostmi. Ke vzdělávání dospělých má přístup příliš málo lidí. EU má k dosažení své referenční úrovně 15procentní účasti dospělých na vzdělávání do roku 2020 ještě daleko.

Pro zlepšování základních dovedností dospělých je zapotřebí silný podnět.

K základním dovednostem dospělých patří čtení, psaní, mluvený jazyk, matematická gramotnost a digitální dovednosti. Zlepšování těchto dovedností může zvýšit osobní rozvoj jednotlivých osob, zlepšit pracovní příležitosti a hospodářskou konkurenceschopnost zemí. Znalost základních dovedností může snížit sociální nerovnost, zvýšit začlenění, soudržnost a aktivní občanství a zlepšit duševní a fyzické zdraví.

Všechny členské státy EU musí pomoci mnohem vyššímu počtu dospělých zlepšit jejich schopnosti v oblasti základních dovedností, které potřebují, aby v dnešní společnosti uspěli.

Členské státy potřebují proaktivní politiky ke zlepšení příležitostí a pobídek pro účast svých občanů na vzdělávání a k usnadnění integrace dospělých migrantů a uprchlíků.

Je zapotřebí lepší informovanost a spolupráce na podporu účasti dospělých na vzdělávání vedoucí k jejich začlenění.

Účinnější, cílenější strategie informování o možnostech vzdělávání na úrovni státu, regionu a poskytovatelů vzdělávání dospělých mohou zvyšovat povědomí o mezeře v základních dovednostech a zvyšovat motivaci jednotlivých osob své dovednosti zlepšovat.

Členské státy by měly zajišťovat vysoce kvalitní, cílené příležitosti ke vzdělávání a měly by vytvářet poptávku po formálním, neformálním a informálním procvičování základních dovedností. Toto zajišťování by mělo být i součástí služby nabízené nezaměstnaným dospělým; odborná příprava a zvyšování kvalifikace jsou nejúčinnější v případě dobrovolné účasti.

Mnoho dospělých má motivaci učit se, aby měli zaměstnání, a **programy základních dovedností potřebných na pracovišti vytvářejí výhody pro zaměstnance i zaměstnavatele.** Aby se zvýšil počet a rozsah programů základních dovedností potřebných na pracovišti, musí členské státy úzce spolupracovat se zaměstnavateli a odbory.

Klíčem pro zlepšení vnitrostátních úrovní dovedností dospělých jsou vysoce kvalitní programy.

Vzdělávání dospělých v oblasti základních dovedností vyžaduje metody výuky, které jsou specifické pro dospělé, a vysoce kvalitní učební osnovy, které zahrnují autentické materiály ze všech sfér každodenního života.

Členské státy by měly rozvíjet úvodní, formativní a souhrnné strategie hodnocení a sebehodnocení, které dospělé motivují a podporují jejich vzdělávání.

Učit dospělé základním dovednostem je náročná práce a vyžaduje specializovanou odbornou přípravu. Členské státy musí pedagogickým pracovníkům, kteří vyučují dospělé základním dovednostem, poskytovat atraktivní profesní možnosti a patřičné pracovní podmínky, stejně jako vysoce kvalitní úvodní odbornou přípravu a průběžný profesní rozvoj, který se zaměřuje na učební strategie a záležitosti specifické pro dospělé.

Dospělí účastníci vzdělávání, kteří si potřebují zlepšit své základní dovednosti, často potřebují zvláštní podporu, aby své vzdělávání dokončili, například specializované poradenské služby, zjevné cesty vedoucí k pokroku a příležitosti k akreditaci a certifikaci svého předchozího vzdělávání. Účinná podpora zvyšuje pravděpodobnost, že podniknou další krok vpřed.

Aby programy podpořily účast a vytrvalost, musí být nabízeny co nejbližší bydlišti daných osob. Měla by být poskytována i praktická podpora u takových záležitostech, jako je kurzovné, cestovné, péče o děti a pracovní volno. Programy by měly nabízet možnost pokračování po nějaké době přerušování vzdělávání.

Všichni dospělí nyní potřebují digitální dovednosti.

Dospělí účastníci vzdělávání nepotřebují pouze lepší čtenářskou gramotnost, ale i lepší *digitální* gramotnost. **V Evropě existuje prohlubující se „propast v digitálních dovednostech“.** Jedná se o základní dovednosti, které dospělí potřebují k životu a práci ve stále více digitální společnosti a na trhu práce, mnohým však chybí. Nejsou schopni plně využít příležitostí, které nabízejí digitální média, a existuje riziko, že jejich vyloučení bude pokračovat, jelikož stále více informací a služeb je nabízeno on-line.

Ve vzdělávání dospělých se musí ve větší míře využívat digitální zdroje.

Při dosahování čtenářské gramotnosti mohou a měly by hrát důležitější roli informační a komunikační technologie (IKT). **Velký potenciál pro rozšíření přístupu ke vzdělávání dospělých mají mobilní zařízení, otevřené vzdělávací zdroje a sociální média.** Mohou podporovat informální vzdělávání dospělých a zlepšovat příležitosti formálního a neformálního vzdělávání. Avšak potenciál IKT ve vzdělávání dospělých není v současnosti plně zrealizován. Účastníci vzdělávání by měli mít právo osvojit si základní digitální dovednosti zdarma. Aby se zapojily obtížně dostupné skupiny, jsou zapotřebí informační činnosti. Měly by být navrhovány programy, které IKT zahrnou do rozvoje čtenářské a matematické gramotnosti dospělých.

„Revoluce v oblasti otevřených vzdělávacích zdrojů“ slibuje, že vysoce kvalitní vzdělávací zdroje budou zpřístupněny komukoli, kdykoli, kdekoli a za poměrně nízkou cenu. Poslední studie Evropské komise³ však ukazuje, že se tato revoluce v mnoha členských státech EU v sektoru vzdělávání dospělých neujala. Pokud se členské státy spoléhají při řešení tohoto problému pouze na postupný a trhem hnaný pokrok, zůstane velká část potenciálu vzdělávání pomocí IKT neprobádána, proto jsou k překonání nedostatečné infrastruktury IKT v sektoru vzdělávání dospělých zapotřebí rozsáhlé politické iniciativy.

³ Adult Learners in Digital Learning Environments (Dospělí účastníci vzdělávání v digitálních vzdělávacích prostředcích) (EAC-2013-0563).

Politiky v oblasti IKT by měly zajistit správnou rovnováhu mezi čtyřmi prvky:

- jasná vize, jak podporovat digitální dovednosti dospělých a využívat digitálního potenciálu,
- zajištění dostupnosti vysoce kvalitních vzdělávacích zdrojů,
- komplexní programy na podporu pedagogických pracovníků pro dospělé při získávání nových dovedností a účinném využívání IKT a
- inovativní přístupy k zajištění patřičných investic do infrastruktury a hardwaru.

Politika vzdělávání dospělých musí být ucelená a koordinovaná.

Strategická, dlouhodobá orientace na udržitelné poskytování vzdělávání dospělých, se silným řízením a systematickým přístupem ke zlepšování základních dovedností na vnitrostátní úrovni, bude mít přínos pro širokou škálu oblastí politik. Bude poskytovat i významnou návratnost investic ve formě snížených výdajů na sociální oblast a bohatší, dynamičtější hospodářství. Krátkodobé, nekvalitní programy vzdělávání dospělých jsou zbytečné a neúčinné.

Vzdělávání dospělých je složitá politická oblast. Významným způsobem přispívá k úspěchu mnoha jiných politik (např. hospodářské, zdravotní, rodinné atd.). Odpovědnost za politiku vzdělávání dospělých je často rozdělena mezi několik ministerstev a úřadů (např. školství, odborná příprava, migrace, spravedlnost atd.) a několik úrovní tvorby politik (městská, regionální, celostátní). Tato sdílená odpovědnost má často za následek situaci, kdy je politika vzdělávání dospělých roztržštěná a její účinnost trpí nedostatečnou koordinací.

Vzdělávání dospělých zajišťuje široká škála vládních organizací, organizací ze soukromého sektoru a organizací z terciárního sektoru. Z tohoto důvodu je účinnost politiky vzdělávání dospělých a jeho poskytování celkově často snižována nedostatkem koordinace mezi těmito mnoha stranami, což vede k roztržštěnosti a nedostatku ucelenosti.

Zlepšené základní dovednosti budou mít důležitý přínos v mnoha oblastech politik. Účinné politiky vyžadují silnou spolupráci mimo jiné mezi ministerstvy školství, práce, sociálních věcí, podnikání a zdravotnictví, sociálními partnery a občanskou společností. Ve všech členských státech musí být zlepšena spolupráce napříč oblastmi politik. Obzvláště zásadní to je pro účely provádění účinných strategií na šíření informací mezi skupiny dospělých, které se obtížně zapojují.

Členské státy musí zajistit, aby politiky vzdělávání dospělých byly v průběhu času ucelené, tj. aby se opíraly o dlouhodobou strategickou vizi, avšak i dostatečně flexibilní na to, aby byly schopny reagovat na nové výzvy, jako je uprchlická krize, a přizpůsobit se podle zpětné vazby od uživatelů a na základě sledování.

Politiky vzdělávání dospělých musí být založeny na faktech a informacích získaných řádným sledováním.

Výběr reforem politiky vzdělávání dospělých musí vycházet ze spolehlivých důkazů, které vyzdvihují nejúčinnější postupy a zásahy. Investicemi do výzkumu toho, co funguje, a sledováním dopadu těchto politik mohou země zajistit, že poskytování vzdělávání dospělých bude účinnější a z dlouhodobého hlediska ušetří peníze. Pracovní skupina pro vzdělávání dospělých ET 2020 pomohla vytvořit rámec, který může tvůrce politik při jejich rozhodování o politikách vzdělávání dospělých vést.

PRACOVNÍ SKUPINA PRO PRŮŘEZOVÉ DOVEDNOSTI

Pracovní skupina pro průřezové dovednosti přispěla k přijetí společného referenčního rámce EU pro jazykové a digitální schopnosti a k vývoji budoucího rámce pro podnikatelské dovednosti.

Průřezové dovednosti pro uplatnitelnost na trhu práce, inovace a aktivní občanství

Jelikož společnost ve 21. století je znalostní, stále více globální a propojená, požadované dovednosti se značně změnily. Vedle základních dovedností získávají stále větší význam průřezové dovednosti, jako je řešení problémů, podnikání, kritické myšlení a digitální kompetence, v souladu s doporučeními o klíčových kompetencích z roku 2006. **Průřezové dovednosti jsou zásadní pro uplatnitelnost na trhu práce, inovace a aktivní občanství.**

Tyto dovednosti nejsou však příliš dobře zakomponovány do formálního vzdělávání a odborné přípravy a lidé si je často osvojují prostřednictvím informálního a neformálního učení. Z tohoto důvodu se **obtížně definují, hodnotí a prokazují a méně přímočaře se vyučují a učí.** Tyto dovednosti by měly být obsaženy v osnovách vzdělávání a odborné přípravy a souvisejících vzdělávacích výstupech.

Pracovní skupina se těmito problémy zabývala. Pozornost byla věnována **nástrojům, které mohou usnadnit výuku, učení, hodnocení a dokumentaci** některých z těchto průřezových dovedností. Skupina přispěla k rozvoji a diskusi v oblasti **společných referenčních rámců pro jazykové, digitální a podnikatelské dovednosti.**

Zatímco zpočátku mělo být mandátem pracovní skupiny řešení synergií a převoditelnosti mezi průřezovými dovednostmi, nebyly otázky charakterizující tyto dovednosti projednávány z důvodu chybějícího průřezového přístupu při rozvoji kompetencí na vnitrostátní úrovni. To by mohlo být součástí práce v budoucnosti.

Zlepšení výsledků výuky a učení jazyků

Díky předchozímu mapování a srovnávací analýze jazyků ve vzdělávání a odborné přípravě se členské státy dohodly na hlavních výzvách i na úloze **společného evropského referenčního rámce Rady Evropy (CEFR)**⁴ pro řešení těchto výzev.

Hlavní závěry byly následující:

- je zapotřebí **změnit zaměření politiky mnohojazyčnosti** na výuku a učení jazyků na základě lepšího pochopení zásad CEFR,
- existuje prostor pro **další profesní přípravu odborníků z praxe** prostřednictvím projektu RELANG⁵, spolupráce mezi Evropskou komisí a Evropským střediskem pro moderní jazyky,
- mělo by být uskutečňováno a podporováno **lepší šíření a provádění zásad CEFR**, zejména tvorba vzdělávacích programů, odborná příprava učitelů a hodnocení,
- větší důraz by měl být kladen na **sebehodnocení a formativní hodnocení**, které účastníkům vzdělávání a pedagogickým pracovníkům pomůže lépe se zorientovat v celoživotním získávání jazykových znalostí,

⁴ http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp

⁵ <http://relang.ecml.at/>

- lze lépe využívat **průřezové/přenositelné jazykové znalosti** na základě kompetencí již osvojených s cílem zlepšit si jazykový repertoár,
- měl by být pravidelně prověřován význam studia a výuky jazyků pro **situaci na trhu práce**, očekávání účastníků vzdělávání, zaměstnavatelů a poskytovatelů terciárního/dalšího vzdělávání,
- mělo by být podporováno větší využívání úrovní CEFR jako nástroje transparentnosti při certifikacích poskytovaných školami, u volných pracovních míst, v životopisech apod., je-li to vhodné, prostřednictvím používání dokladu **Europass-jazykové portfolio**.

Rámec EU pro digitální kompetence

Digitální kompetence jsou více než jen funkční dovednosti IKT; zahrnují kritické, tvůrčí a sdílené používání IKT.

V zájmu nalezení společného pochopení digitální kompetence byla tato kompetence rozložena na „jednotlivé složky“. Cílem bylo vytvořit referenční rámec schopností.

Evropský rámec digitálních kompetencí pro občany (DIGCOMP), který již existuje⁶, nastiňuje pět oblastí: zpracování informací, komunikace, tvorba obsahu, bezpečnost a řešení problémů, které slučují 21 kompetencí z hlediska znalostí, dovedností a postojů.

Na tomto základě lze pomocí charakteristik různých úrovní způsobilosti⁷ za podpory četných zúčastněných subjektů (poskytovatelů vzdělávání a odborné přípravy, služeb zaměstnanosti, podniků, poradenských center, sociálních partnerů a tvůrců politik) vyvinout nástroj pro sebehodnocení účastníků vzdělávání a občanů. **Nástroje pro sebehodnocení nabízejí každému občanovi možnost posoudit znalosti, kompetence a dovednosti, které si osvojil, a určit, co postrádá a co by mu usnadnilo průběžnou odbornou přípravu a/nebo hledání práce.**

Rámec digitálních kompetencí EU nabízí charakteristiky výsledků vzdělávání pro tři úrovně způsobilosti (v životopisu EUROPASS) a osm úrovní způsobilosti pro jiné potřeby uživatelů (sebehodnocení, tvorba vzdělávacích programů, posuzování talentu atd.).

Využívání rámce DIGCOMP v členských státech dokládá jeho užitečnost⁸.

Rozvoj podnikatelské kompetence pro občany

V celé Evropě existuje mnoho zajímavých iniciativ, jejichž cílem je zahrnout podnikatelské učení do formálního a neformálního vzdělávání. Mezi jednotlivými zeměmi, a dokonce i mezi školami však existují značné rozdíly. Jedna z výzev se týká rozdílného chápání toho, co znamená podnikatelské vzdělávání, od úzkého chápání zaměřeného na tvorbu podniku k širšímu přístupu zahrnujícímu kreativitu, přijímání rizik a inovace.

Na podporu rozvoje podnikatelského vzdělávání a jeho přínosu pro průřezové dovednosti byla přijata pracovní definice podnikání:

„Podnikání znamená, že jednáte na základě příležitostí a nápadů a měníte je na hodnoty pro druhé. Hodnota, která vzniká, může být finanční, kulturní nebo sociální.“

Po konzultaci více než 200 zúčastněných subjektů (včetně odborníků z pracovní skupiny) byl vytvořen **Evropský koncepční rámec pro podnikatelské kompetence**

⁶ <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>

⁷ Viz zejména strana 14 zprávy o DIGCOMP.

⁸ Viz mapa: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/implementation?search>

(ENTRECOMP), který bude zpřístupněn v červnu 2016. Opírá se o tři oblasti kompetencí a třináct kompetencí, z nichž každá je charakterizována.

Doplňuje ho uznávaný dotazník EU pro sebehodnocení, který má pomoci učitelům, podnikům a jednotlivým osobám při hodnocení jejich úrovně podnikatelských dovedností.

Dále bylo dohodnuto, že je stejně jako v případě experimentů politik nebo projektu Podnikání 360⁹ zapotřebí provádět mezi členskými státy výměnu správné praxe. Správná praxe je uváděna i na portálu School Education gateway¹⁰.

⁹ <http://www.oecd.org/site/entrepreneurship360/home/>

¹⁰ <http://www.schooleducationgateway.eu/cz/pub/index.htm>

PRACOVNÍ SKUPINA PRO DIGITÁLNÍ A ON-LINE UČENÍ

Pracovní skupina pro digitální a on-line učení v rámci ET 2020 analyzovala poznatky výzkumu, sdílenou správnou praxi a vypracované metodiky a nástroje s cílem zlepšit **kvalitu a zvýšit využívání digitálního a on-line učení.**

Referenční rámec na pomoc vzdělávacím institucím v rozvoji inovativních a otevřených vzdělávacích prostředí

Digitální technologie pro vzdělávání dosáhly vysoké úrovně vyspělosti; je stále více k dispozici a využívána vhodná infrastruktura, zařízení, nástroje/software a obsah. Nicméně využívání technologií digitálního a on-line učení zůstává napříč členskými státy nerovnoměrné. Významnými překážkami pro začlenění do hlavního proudu zůstává institucionální vedení, kompetence učitelů a ucelené rámce politik.

Tvůrci politik a odborníci z praxe obecně chápou, že **pro optimální využívání technologií pro digitální a on-line učení při vzdělávání jsou nutné celostní přístupy.** Vzdělávacím institucím pomůže při získávání větších digitálních kompetencí referenční rámec „**Digitální kompetentní vzdělávací organizace**“ vytvořený v pracovní skupině s IPTS¹¹. Řeší šest základních oblastí pro institucionální změnu, kterými jsou: **vedení a řízení, výukové a učební postupy a profesní rozvoj, obsah a učební osnovy, spolupráce a tvorba sítí, hodnocení a infrastruktura.**

Zajištění kvality pro otevřená a inovativní vzdělávací prostředí

Zajištění kvality otevřených a inovativních vzdělávacích prostředí bylo řešeno na speciální akci o vzájemném učení. Integrace digitálního a on-line učení do vzdělávání vyvolává nové otázky a přináší výzvy týkající se zajištění kvality nejméně ze tří perspektiv: z perspektivy účastníka vzdělávání, učitele a instituce. Chybí **jasné a komplexní pokyny** pro zajištění kvality. Takové pokyny by mohly:

- podporovat rozvoj digitálně kompetentních vzdělávacích organizací, jakož i digitálních kompetencí pedagogických pracovníků a studentů,
- umožnit odborníkům z praxe hodnocení různých aspektů kvality při digitálním a on-line učení a podporovat využívání vysoce kvalitních digitálních a otevřených vzdělávacích zdrojů,
- podporovat studenty při rozvoji schopnosti kriticky a nezávisle hodnotit kvalitu digitálních a on-line materiálů.

Tvorba a zařazování digitálního obsahu na všech úrovních vzdělávání

Přístupné a vysoce kvalitní otevřené vzdělávací zdroje mohou pomoci přetvářet postupy vzdělávání a odborné přípravy na otevřenější a více personalizované učení. Je zapotřebí vynaložit větší úsilí o zlepšení použitelnosti stávajících platforem prostřednictvím **velkých pilotních projektů.** Takové pilotní projekty by nám rovněž pomohly lépe pochopit, jak učitelé využívají otevřené vzdělávací zdroje.

Překážkou pro další evropskou spolupráci na otevřených vzdělávacích zdrojích zůstávají jazykové bariéry, zejména ve školním vzdělávání. Kromě toho rozdíly v učebních osnovách ztěžují vývoj taxonomií a ukazatelů kvality, které by mohly být chápány a používány jednotně.

¹¹ Institut pro perspektivní technologické studie je součástí Společného výzkumného střediska Komise.

Podrobné propojení učebních osnov se zdroji by mohlo být prospěšné pro přeshraniční využívání zdrojů a mohlo by podpořit využívání všech druhů digitálních vzdělávacích materiálů.

A konečně, v zemích s omezeným počtem uživatelů otevřených vzdělávacích zdrojů může být obtížné definovat pro tyto zdroje udržitelný model. Jako přínosné by se mohlo projevit zkoumání **modelů udržitelnosti pro přeshraniční spolupráci v oblasti otevřených vzdělávacích zdrojů.**

Větší zpřístupnění úložišť otevřených vzdělávacích zdrojů

Překážkou pro využívání otevřených vzdělávacích zdrojů jsou chybějící ucelená metadata a společně schválené taxonomie pro vzdělávací zdroje, protože pro učitele je těžší hodnotit kvalitu a relevantnost zdrojů pro jejich potřeby.

Budoucí snahy o podporu otevřených vzdělávacích zdrojů by měly zohledňovat rozměr zajištění kvality i normalizaci taxonomie a metadat. **Využívání otevřených vzdělávacích zdrojů a jiných digitálních vzdělávacích materiálů by mohly zlepšit minimální dohodnuté normy pro metadata.**

Přehlednější autorská práva

Stávající rámec autorských práv je pro pedagogické pracovníky z praxe příliš složitý¹². Současné legislativní rámce také upřednostňují spíše analogové postupy před digitálními. **Hlavními zásadami pro průběžnou revizi současného evropského rámce autorských práv a provádění na vnitrostátní úrovni by měla být jednoduchost a přehlednost.**

Problémy, jimž odborníci z praxe v oblasti vzdělávání a odborné přípravy čelí v současném rámci, jsou takové, že často vyžadují právní poradenství. **Překonat překážky v používání by mohlo pomoci vytvoření kontaktních míst, která by pedagogickým pracovníkům poskytovala rady ohledně autorských práv pro digitální a on-line vzdělávání.**

Byly určeny důležité trendy v oblasti digitálního a on-line vzdělávání.

Ke klíčovým trendům patří:

Mobilní technologie a přístup k rychlejšímu internetu vedly k **novým formám hybridního učení, které slučují formální, neformální a informální učení.**

Vzdělávací systémy jsou nyní otevřené novým aktérům¹³ a pedagogičtí pracovníci a studenti mohou budovat silná a inkluzivní společenství, která podporují bohaté zkušenosti s učením.

Všudypřítomnost **sociálních médií a digitálních technologií v celé společnosti poukázala na nutnost, aby vzdělávací instituce otevřely vzdělávací prostředí** za účelem podpory zaměstnatelnosti a aktivního občanství.

Digitální a otevřené vzdělávací zdroje lze používat, sdílet a upravovat podle různých vzdělávacích kontextů **umožňujících účastníkům vzdělávání stát se spoluvůrci učebních materiálů a získat autentičtější studijní zkušenosti.**

Data vygenerovaná z on-line činnosti lze používat k personalizaci učení, výuky a hodnocení (analýza studia). V současnosti probíhá evropský výzkum analýzy studia,

¹² [Creative Commons](#) je faktickou normou pro udělování licencí na otevřené vzdělávací zdroje.

¹³ To je klíčová informace ze sdělení „Otevření systémů vzdělávání“. [COM/2013/0654 final](#).

který by ukazoval cestu politice a praxi, v omezené míře, a to včetně výzkumu takových otázek, jako je ochrana soukromí a údajů.

Klíčová sdělení pracovní skupiny

Pro zapojení **inovací je nutný celostní přístup** a účast aktérů na všech úrovních vzdělávacího systému. Otevírání a inovace vzdělávacích prostředí mají různé rozměry a překračují rámec využívání digitálních technologií.

Byla umožněna a měla by být podporována **nová partnerství a metody spolupráce** napříč institucemi a přes hranice.

Personalizované vzdělávání, umožněné digitálními technologiemi, může přinést významné zlepšení výsledků vzdělávání.

Osvojování digitálních kompetencí a dovedností nelze oddělit od způsobu, jak jsou vzdělávací procesy uspořádány a jak jsou učební osnovy převáděny do pedagogické praxe.

Využívání digitálních technologií bude znamenat, že budou sbírána rostoucí množství údajů o vzdělávacích procesech. Taková „analýza studia“ má značný potenciál pro personalizaci a zlepšení vzdělávání. **Vyvolává ale i otázky týkající se ochrany a uchování údajů a soukromí**, které se musí řešit. Na pomoc politice založené na faktech by měl být podporován rozsáhlejší evropský výzkum.